

FC Wimma Ry

TOIMINTAOHJE

**Lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat
ja vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen
yhdistyksen toiminnassa**

Sisältö

SISÄLLYSLUETTELO

1	Yleistä	2
2	Toimintaohjeen tarkoitus	2
2.1	Vapaaehtoistoiminnassa esiintyviä haasteita alaikäisten koskemattomuudelle	3
2.2	Ennaltaehkäisy: Miten varmistaa alaikäisten turvallisuus harrastetoiminnassa?	4
2.3	Puuttuminen: Mitä sitten, kun häirintää tapahtuu?	4
3	Laki lasten vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä	5
3.1	FC Wimman oikeudet selvittää vapaaehtoisten rikostausta	5
3.2	Rikosrekisteriotteen hakeminen ja käsitteleminen	6
4	Liitteet	7
4.1	Liite 1, Vapaaehtoisen suostumus	7
4.2	Liite 2, Rikosrekisteriotteen hakemuslomake	8

1 YLEISTÄ

Toukokuussa 2014 voimaan tullut laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) koskee lasten parissa tehtävää vapaaehtoistyötä. Se antaa toiminnan järjestäjälle, kuten yhdistykselle tai elinkeinonharjoittajalle, mahdollisuuden tietyin edellytyksin selvittää vapaaehtoisen rikostausta.

Lain tarkoituksena on turvata lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä suojella lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta, kuten myös muulta vakavalta väkivaltarikollisuudelta ja houkuttelulta huumeiden käyttöön.

Tämä ohje perustuu nuoriso-, liikunta- ja sosiaali- ja terveysalan kattojärjestöjen Allianssi, Valo ja SOSTE sekä kulttuurialan toimijoita edustava Taiteen edistämisen keskus Taike:n valmistelemaan ohjeeseen (<http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTQvMDUvMDVMTNfMTJfNDhfMzg0X3Jpa29zdGF1c3RhX3RvaW1pbm-Rhb2hqZV8yMDE0LnBkZiJdXQ/rikostausta-toimintaohje-2014.pdf>)

Tämä ohje on hyväksytty FC Wimman hallituksen kokouksessa 15.4.2019 ja sitä täydennetään hallituksen toimesta aika-ajoin.

FC Wimman vastuhenkilö alaikäisten turvallisuutta koskevissa kysymyksissä on seuran puheenjohtaja. Kuka hyvänsä voi kääntyä hänen puoleensa tilanteessa, jossa epäillään tai tiedetään lasten koskemattomuutta on loukatun tai turvallisuuteen ja koskemattomuuteen liittyvät asiat askarruttavat.

2 TOIMINTAOHJEEN TARKOITUS

Toimintaohjeen tavoitteena on varmistaa ja edistää lasten turvallisuutta toiminnassamme. Toimintatapojen avulla FC WIMMA voi ehkäistä alaikäisten koskemattomuutta ja turvallisuutta vaarantavia tekoja ja tapahtumia. Ongelmia ehkäisevät myös toiminnan avoimuus ja lasten ja nuorten opastaminen. Tässä ohjeessa käsitellään lasten turvallisuutta edistäviä toimintatapoja ja esitellään ne tehtävät, joissa vapaaehtoisen rikostausta selvitetään sekä selvityksen hakeminen ja käsittely. Turvallisuudella ja koskemattomuudella tarkoitetaan tässä sitä, että

- lapsen perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat
- lapsen henkilökohtaista koskemattomuutta kunnioitetaan
- lapsen turvallista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tuetaan
- lasta suojellaan seksuaalirikoksilta, väkivaltarikollisuudelta, houkuttelulta huumeiden käyttöön ja muilta lapsen turvallista kasvua uhkaavilta tekijöiltä.

Ohjeessa kuvattujen toimintatapojen avulla

- edistetään lasta suojaavan toimintakulttuurin syntymistä,
- tuetaan alaikäisten turvallista osallistumista toimintaan sekä
- vahvistetaan lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan.

2.1 Vapaaehtoistoiminnassa esiintyviä haasteita alaikäisten koskemattomuudelle

Lapsille ja nuorille järjestettävässä vapaaehtoistoiminnassa on tavoitteena päihteetön, väkivallaton ja turvallinen ympäristö. Kuitenkin, kuten muutenkin yhteiskunnassa, lapset ja nuoret voivat myös vapaaehtoistoiminnassa joutua alttiiksi kaltoinkohtelulle. Tässä kappaleessa kuvataan vapaaehtoisten rikostaustan selvittämistä koskevan lain tavoitteita myötäillen, mitä tarkoitetaan seksuaalisella häirinnällä ja hyväksikäytöllä. Seksuaalisessa häirinnässä lähtökohtana on aina häirinnän kohteen oma kokemus. Häirinnän kohteena voivat olla sekä tytöt että pojat.

Häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- nimittely
- sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- puhelinsoitot, tekstiviestit ja sähköpostit tai seksuaalissävytteiset kirjeet
- halventavat ja seksistiset vitsit
- toistuvat seksuaalissävytteiset ehdotukset tai seksuaaliseen käyttöön viittaavat kutsut
- seksuaaliseen kontaktiin pakottaminen

Häirintä, syrjintä ja hyväksikäyttö ovat vallan väärinkäyttöä. Vapaaehtoisena toimivan aikuisen suhde lapseen tai nuoreen on useimmiten valtasuhde. Aikuisen tulee pitäytyä flirtististä ja sukupuolisuuteen kohdistuvista kommentteista, jotka eivät ole hyvien käytöstapojen mukaisia ja joilla voi olla vahingollisia seurauksia lapsen ja nuoren kehitykselle.

Häirintää voi tapahtua myös lasten ja nuorten välisissä suhteissa.

Huonoa käytöstä on esimerkiksi panettelu, ”huorittelu”, ”homottelu” tai muu loukkaava nimittely. Aikuisen kasvatustehtävään kuuluu näihin tilanteisiin puuttuminen. Lasten ja nuorten rajat ovat aikuisen vastuulla. Puuttumattomuus tulkitaan usein äänettömäksi hyväksymiseksi, vaikka se olisikin aikuisen neuvottomuutta tai pelkoa.

Se, mikä koetaan häirinnäksi, riippuu yksilöstä, tilanteesta, vuorovaikutuksesta ja aiemmista kokemuksista. Ratkaisevaa on silti aina se, miten uhri kokee tilanteen. Jos hän tuntee tulleen häirityksi, asia tulee ottaa vakavasti.

Seksuaalinen häirintä loukkaa yksilön oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja itsemääräämiseen.

Lapsi tai nuori ei tiedä, missä sallitun toiminnan rajat kulkevat, eikä hän välttämättä uskalla vastustaa vieraan ihmisen auktoriteettia. Lapselta tai nuorelta ei siis voida edellyttää, että hän osaa tai uskaltaa ilmaista pitävänsä aikuisen käyttäytymistä loukkaavana tai vastenmielisenä. Ei voida myöskään olettaa, että lapsi pystyisi kieltämään häiritsevän käyttäytymisen.

Seksuaalisuus voi olla häpeän, loukkauksen, haavoittuvuuden ja hämmennyksen aluetta. Siksi seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutunut lapsi ei välttämättä puhu kokemuksistaan eikä kerro niistä myöhemminkään, edes kysyttäessä.

2.2 Ennaltaehkäisy: Miten varmistaa alaikäisten turvallisuus harrastetoiminnassa?

FC Wimma pyrkii varmistamaan ennakoivasti alaikäisten turvallisuutta toiminnassaan luomalla käytännöt alaikäisten turvallisuutta koskevien asioiden käsittelemiseksi ja vahvistamalla häirintää ehkäisevää ilmapiiriä. Tämä tapahtuu mm. tiedottamalla lasten ja nuorten vanhemmille lasten turvallisuutta koskevista kysymyksistä luontevana osana muuta tiedottamista esimerkiksi vanhempaintapaamisissa ja varmistamalla, että lapset ja nuoret tietävät, mitä tehdä ja keneen olla yhteydessä, jos tuntee oman turvallisuutensa uhatuksi.

Alaikäisten kanssa toimivia työntekijöitä ja vapaaehtoisia rekrytoitaessa sopimuksiin kirjataan vastuut ja sitoutuminen alaikäisten turvallisuutta koskeviin toimintaohjeisiin. Joukkueen johtajien, valmentajien ja nimettyjen huoltajien osalta pyydetään suostumus rikosrekisteriotteen hakemiseksi.

Toiminnassa pyritään siihen, että ryhmässä on aina vähintään kaksi aikuista, esimerkiksi ohjaamassa harrasteryhmiä tai leiritapahtumissa ja pelimatkoilla.

2.3 Puuttuminen: Mitä sitten, kun häirintää tapahtuu?

Vastuu epäilyjen selvittämisestä on aina yksin aikuisella, ei lapsella tai nuorella.

a) Seuran vastuuhenkilö varmistaa, että toiminnassa mukana olevat ovat tietoisia häirintäepäilyjen ja -tapausten varalle luoduista käytännöistä. Ikävissäkin tapauksissa on helpompaa edetä, kun toimintatavat on yhteisesti sovittu ja ne ovat kaikkien tiedossa. On erittäin tärkeää, että lapset ja nuoret tietävät, keneen he voivat olla yhteydessä.

b) Vastuuhenkilö tarkistaa huolellisesti kaikki valitukset ja epäilyt. Niihin suhtaudutaan aina. Vaikka kysymyksessä ei olisikaan vakava epäily hyväksikäytöstä, vaan pikemminkin huoli siitä, että aikuisen tai nuoren käyttäytyminen alkaa liukua väärään suuntaan, siihen tulee puuttua. Vastuuhenkilö on yhteydessä osapuoliin ja lapsen tai nuoren vanhempiin. Kun puhutaan sukupuolisesta häirinnästä, puhutaan usein sellaisista tilanteista, joissa ei ole kysymys rikoksesta, vaan asiattomasta käytöksestä.

c) Vastuuhenkilö puuttuu rikosepäilyihin välittömästi. Jos on syytä epäillä, että kysymyksessä on rikos eli rikoslaissa mainittu teko, on otettava viipymättä yhteyttä poliisiin ja lastensuojeluviranomaiseen. Vastuuhenkilö on yhteydessä myös lapsen tai nuoren vanhempiin. Lastensuojeluviranomaisen on ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on hänen kasvuympäristössään kohdistunut rikos. Poliisi selvittää, onko tapahtunut rikos, missä olosuhteissa se on tapahtunut ja keitä asia koskee.

d) Hyödynnetään tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita. Ensisijaisesti käytetään perheneuvolan palveluita.

e) Toimitaan lasten ja nuorten edun mukaisesti. Lasten ja nuorten turvallisuus on tärkeintä. Huolehditaan, että mahdollinen häirintä tai hyväksikäyttö eivät jatku.

f) Viestitään selvästi ja totuudenmukaisesti.

Varmistetaan, että kaikkia osapuolia, mahdollista epäiltyä, uhria ja uhrin vanhempia kuullaan huolellisesti tapahtuneesta.

3 LAKI LASTEN VAPAAEHTOISTEN RIKOSTAUSTAN SELVITTÄMISESTÄ

Laki antaa toiminnan järjestäjälle tietyin edellytyksin mahdollisuuden selvittää vapaaehtoisen rikostausta silloin, kun vapaaehtoistehtävään valittavan henkilön tehtäviin kuuluu

- alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa
- vapaaehtoisen henkilökohtaista vuorovaikutusta alaikäisen kanssa;

ja

- vapaaehtoinen hoitaa tehtävää yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei voida kohtuudella turvata muilla toimilla, kuten toimintaa ohjauvilla menettelytavoilla tai ohjeilla.

FC Wimmassa selvitys tehdään joukkueiden valmentajien, joukkueen johtajien ja nimettyjen huoltajien osalta. Näissä Toiminta pitää usein sisällään lasten ja nuorten päivittäistä ohjausta ja valmennusta, yhteisiä kilpailu- ja turnausmatkoja sekä leirejä, joihin kuuluu toisinaan myös yöpymisiä ja pidempiä jaksoja poissa kotoa.

Oikeusrekisterikeskus merkitsee rikosrekisteriotteelle tiedot seuraavista rikoksista:

- Sukupuolisiveellisyyttä loukkaava teko (pornografiarikos)
- Seksuaalirikos
- Henkirikos (tappo, murha, surma)
- Ihmiskauppa tai törkeä ihmiskauppa
- Törkeä pahoinpitely
- Törkeä ryöstö
- Huumausainerikos

Otteelle ei merkitä tietoja muista rikoksista kuin edellä mainituista.

FC Wimman hallitus tekee rikosrekisteriotteen perusteella rekrytointipäätöksen. Rekrytointipäätöstä tehtäessä on aina otettava huomioon lasten ja nuorten koskemattomuuden ja turvallisuuden varmistaminen. Vapaaehtoisella voi olla hallussaan esimerkiksi työsuhdetta varten tai opintoihin kuuluvaa työharjoittelua varten saatu rikosrekisteriote, jota hän voi hyödyntää vapaaehtoistehtäviin hakiessaan. Rikosrekisteriote ei se saa olla kuutta kuukautta vanhempi.

3.1 FC Wimman oikeudet selvittää vapaaehtoisten rikostausta

FC Wimma on rekisteröity yhdistys, joten sillä on oikeus selvittää vapaaehtoisen rikostaustaa.

FC Wimma on laatinut toimintaansa koskevan ohjeen (tämä paperi), jolla turvataan lasten henkilökohtainen koskemattomuus.

FC Wimma on arvioinut ne vapaaehtoistehtävät, joihin rikostausta on syytä selvittää.

Rikosrekisteriotteen hakemiseksi vapaaehtoiselta pyydetään kirjallinen suostumus otteen hakemiseen (liite 1)

3.2 Rikosrekisteriotteen hakeminen ja käsitleminen

FC Wimma vapaaehtoistoiminnan järjestäjänä hakee rikosrekisteriotetta oikeusrekisterikeskukselta suomi.fi - sivuston kautta kirjallisesti (lomake liite 2). Rikosrekisteriotteet kerätään kaikilta vapaaehtoisilta kevään 2019 aikana ja jatkossa vapaaehtoisen ottaessa jokin aikaisemmin mainittu tehtävä vastuulleen.

Hallituksen puheenjohtaja (vastuuhenkilö) tarkistaa rikosrekisteriotteen ja toteaa sen hallituksen kokoukselle saapuneeksi. Pöytäkirjaan merkitään vapaaehtoisen nimi ja otteen päiväys. Rikosrekisteriotteita ei säilytetä, vaan ne hävitetään silppuamalla heti hallituksen kokouksen jälkeen tai viimeistään kuukauden sisällä saapumispäivästä. Vapaaehtoinen voi myös pyytää rikosrekisteriotteen toimittamista kirjepostina kotiosoitteeseensa.

Tarkempaa tietoa lain sisällöstä ja soveltamisedellytyksistä löytyy:

- Työ- ja elinkeinoministeriön oppaasta ”Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja laki rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta (505/2002)” (http://www.tem.fi/files/18205/TEMesite_Lasten_kanssa_tyoskentelevien_rikostausta_fi.pdf) sekä opetushallituksen oppaasta ”SORA-säädösten ja -määräysten toimeenpanosta ammattikoulutuksessa” (http://oph.fi/download/148884_Koulutuksen_jarjestajille_keinoja_puuttua_opiskeluun_soveltumattomuuteen.pdf)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>)
- Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014) (<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140148>)

4 LIITTEET

4.1 Liite 1, Vapaaehtoisen suostumus

VAPAAEHTOISEN SUOSTUMUS –**Rikosrekisteriotteen hakeminen**

Tämä suostumus perustuu lakiin lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä. Vapaaehtoisen tulee antaa suostumuksensa siihen, että vapaaehtoistoiminnan järjestäjä tai muu järjestö sen lukuun, voi hakea laissa tarkoitettua vapaaehtoista koskevan rikosrekisteriotteen Oikeusrekisterikeskukselta.

Toiminnan järjestäjä FC Wimma Kajaani ry

Vapaaehtoinen _____

Sosiaaliturvatunnus _____

Annan suostumukseni rikosrekisteriotteen hakemiseen.

(Tämä kohta rastitetaan aina, jos suostumus annetaan)

Minulle on annettu ennen tämän suostumuksen antamista tieto seuraavista asioista:

- rikosrekisteriote pyydetään vapaaehtoistehtävän järjestäjän tarkastettavaksi alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden turvaamiseksi
- otteeseen merkitään tiedot tietyistä seksuaali-, väkivalta- ja huumausainerikoksista
- vapaaehtoistehtävän järjestäjän on luovutettava ote minulle välittömästi tarkastamisen jälkeen

Päiväys, allekirjoitus ja nimen selvennys

Paikka ja aika:

Paikka ja aika

Terje Uurtomies, FC Wimma, Hallituksen pj

4.2 Liite 2, Rikosrekisteriotteen hakemuslomake

**RIKOSREKISTERIOTEHAKEMUS:
LASTEN KANSSA TOIMIMINEN
VAPAAEHTOISENA**

Pyydämme saada rikosrekisterin otteen alla mainitusta vapaaehtoisesta, joka on hakeutumassa vapaaehtoistehtävään. Ote toimitetaan vapaaehtoistehtävän järjestäjälle.

Vapaaehtoistehtävän järjestäjä täyttää:

Vapaaehtoistehtävän järjestäjä *	☐ Toimii hakijana	Vapaaehtoistehtävän järjestäjän rekisteröintitunnus *
Muun järjestön nimi (täytetään mikäli hakijana muu kuin vapaaehtoistehtävän järjestäjä)	☐ Toimii hakijana	Järjestön rekisteröintitunnus
Vapaaehtoistehtävän järjestäjän yhteyshenkilö *	Yhteyshenkilön puhelinnumero *	Yhteyshenkilön sähköposti *
Järjestäjän yhteyshenkilön postiosoite *		
Vapaaehtoisen nimi *		
Vapaaehtoisen henkilötunnus (jos henkilöllä ei ole henkilötunnusta, ilmoitetaan syntymäaika- ja paikka, kotikunta, yhteystiedot, kansalaisuus ja ammatti. Esim. toisen maan kansalainen) *		
Vapaaehtoistehtävä, jota varten ote tilataan *		
Onko vapaaehtoistoiminnan järjestäjällä ohje tai suunnitelma alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta turvaaviksi toimiksi? *		
☐ kyllä ☐ ei		
Ohjeen/suunnitelman nimi, hyväksymispäivä ja hyväksyjä *		Ohje/suunnitelma liitteenä

Hakemuksen liitteenä tulee olla vapaaehtoisen allekirjoittama suostumus. Ilman suostumusta toimitettua hakemusta ei voida käsitellä.